

GUITMUNDI

ARCHIEPISCOPI AVERSANI

CONFESSIO

De sancta Trinitate, Christi humanitate, corporisque ac sanguinis Domini nostri veritate.

(Bibliotheca Patrum XVIII, 435.)

Quoties Deum cogitare volumus, minus utique volumus quam debeamus; nec tamen tantum volumus, quantum volumus, quantum igitur quantum debemus? Quod si humanæ mentis cogitatio interior debitum suum quomodo solvat non invenit; ipse oris sermo exterior quid persolvit? Verum, dilectissime frater Roberte, etsi Pater noster in corde nostro sicut deceret non agnoscit Verbum suum, nos tamen quasi parvuli sub ubere vel balbutiendo ostendamus ei effectum nostrum. Quoniam itaque scriptum est : *Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem (Rom. x)*; liquet omnino quoniam, quamvis in corde fides recta teneatur quæ justificet, pernecessaria est tamen in ore confessio quæ nos salvet. Sed quid de Deo ille pronuntiabit qui distortum aliquid, aut fortasse nihil adiuce inde cogitavit. Quorum alterum æternæ damnationis sacrilegium, alterum vero, si ille quicumque est jam ratione utitur, mortiferi somni est indicium. Vigilet ergo cor Christiani in fidei suæ cogitatione, ut, si necesse fuerit, sciat aperire os in confessione. Hæc perpaucis prælibavimus, ut quam necessaria sit fidei scientia et confessio ostendentes, ad eisdem fidei tractatum Domino adjuvante licentius veniremus.

De sacrosanctæ Divinitatis unitate et trinitate.

Credo in eadem unitate coæternam Trinitatem, Creator enim omnium unus est Deus et trinus autem, quia Pater est, et Filius et Spiritus sanctus. Non dico quod idem ipse sit Pater, et Filius et Spiritus sanctus; sed dico quod idem ipsum est Pater, et Filius, et Spiritus sanctus. Cum dico *ipse* ostendo personam quæ est Pater, Filius, vel Spiritus sanctus; cum vero dico *ipsum*, ostendo substantiam quæ est Deus. Creditur itaque per singulos alia persona, sed non creditur in tribus nisi una substantia.

Sumamus nunc aliquod exemplum inter nos, per quod aliquantulum valeamus ascendere super nos. Videmus aliquem hominem filium genuisse, videmus eum patrem filii esse. Si igitur a me quæras quid sit ille pater qui genuit filium, respondeo, homo. Si quæras quid sit filius, respondeo, homo. Cum dixi *homo*, substantiam patris et filii indicavi.

A Vides igitur quia eadem substantia est patris hominis, et filii hominis. Si enim diceretur : Pater homo, et filius equus, quis aliud quam monstrum aut horrendum aliquid cogitare posset? Mox enim ut a me patris et filii diversas substantias audires, aut joculari, aut insanire potius quam veritatem dicere me non dubitares. Sed si iterum quæras quis est ille, dico, pater illius est. Si quæras de filio, quis est ille, dico, filius illius est. Vides, charissime, quia in personis diversa nomina posui quæ sunt *pater* et *filius*; in substantia vero unum nomen ostendi, quod est *homo*. Quod in homine vides, hoc in multis creaturis videre potes. Si igitur in creaturis ut in una substantia sunt plures personæ, et in pluribus personis una substantia, natura postulat, et Deus hoc facit, quanto magis in Deo qui omnia creavit. Verumne Creatori creaturam coæquamus? Absit! Quamvis enim in creaturis de patre dicam quia homo est, et de filio quia homo est, et ita patris et filii una substantia est; tamen iterum dico, quia pater homo, et filius homo duo homines sunt. De Deo autem, valde aliter. Sic namque dico de Patre, quia Deus est; et de Filio quia Deus est, et de Spiritu sancto quia Deus est, ut nulli tamen credere liceat quod tres dii sunt. Jam nunc annuente eo de quo loquimur, de eadem Trinitate aliquid apertius loquamur. Creata consideremus, et in creaturis Creatorem admirantes laudemus. Cœlum itaque, terram, mare et quæ in eis sunt videmus; et hæc omnia creasse unum Deum corde retinemus, ore confitemur. Hæc tanta et tam multa, et tam admiranda ineffabili prorsus sapientia condidit; quam ipse non fecit, nec creavit, sed genuit. Quemadmodum enim in anima nostra videmus quoniam ipsa gignit consilium suum, et illud consilium quasi proles est animæ quod apud se habet, et per illud omnia exteriora operatur, ita Deus (quomodo Deum deest) Sapientiam suam de seipso genuit, per quam omnia quæcunque sunt ab eo facta sunt, et disponuntur. Hæc igitur est sapientia Dei Filius, Deus de Deo genitus; de quo Patri Deo dicitur : *Omnia in sapientia fecisti (Psal. ciii)*. Sed quid Deus per sapientiam suam faceret, si eandem sapientiam ipse non diligeret? Aut quid in illa diligeret, si et ipsa cum a quo genita est similiter non amaret? Constat

igitur quia a Patre procedit amor ad Filium, et a Filio procedit ad Patrem suum. Iste amor est Spiritus sanctus, qui ab utroque ita procedit, ut semper in utroque maneat; et ita semper in utroque manet, ut ab utroque semper procedat. Coæternus autem est Patri Filius, quia Pater sine sapientia sua nunquam fuit. Coæternus Patri et Filio Spiritus sanctus, quia utrorumque unam substantiam ipse amor inseparabilis, qui est eadem substantia, semper univit. Totum autem se sapit Pater et totum se diligit quidquid est; tanta est igitur sapientia sua, et tanta charitas quantus ipse est. Æqualis est ergo Patri Filius et Spiritus sanctus. Quod si de Patris volumus substantia cogitare quid sit, prius de ejus sapientia cogitemus, quantum possumus, quid et ipsa sit. Ipsa enim est quæ dixit: *Nemo venit ad Patrem nisi per me* (Joan: xiv). Et: *Qui videt me, videt et Patrem meum* (Ibid.). In sapientia itaque nec latitudinem nec longitudinem, nec rotunditatem, nec ullam quantitatem, aut qualitatem videmus. Non in ea diversorum membrorum, quemadmodum in corpore nostro, distinctiones invenimus. Nihil igitur corporale in sapientia essentialiter invenitur, sed totum est Spiritus, quidquid de ea recte cogitatur. Errant igitur vehementer qui Deo Patri figuram hominis tribuunt, quia qualis est Filius, talem utique Patrem et Spiritum sanctum, qui non credunt, desipiunt. Iste autem Pater, et Filius, et Spiritus sanctus, ubique est totus, unus Deus, ubique incircumscriptus, ubique indivisus. Quod ut aliquantulum intelligamus, diligentius attendamus. Ponamus itaque coram nobis aliquod minutissimum corpus, vel ipsam unguam nostram, quæ præsto est aspicimus, et in ipsa quomodo Deus totus sit videamus si possumus, si videre non possumus, credamus. Video in unguula mea quinque superiora, inferiora, dextra et sinistra, et media; hæc omnia per sapientiam suam Deus jam fecit, et modo etiam ut subsistant, disponit. Non est autem sapientia Dei pars dexterae unguulae lateri, et altera sinistro lateri, et alia superiori, atque alia inferiori unguulae ejusdem præsens est parti, alia medietati; sed sicut tota omnia operatur, sic tota præsens est omnibus. Ejus enim præsentia non localiter, sed potentialiter est æstimanda. Quæ quoniam eadem hora et eodem momento quo ista facit, etiam cætera omnia prout sibi voluntas est disponit; præsentem se utique semper et simul et in omnibus ostendit. Quod de sapientia, id est, de Filio vidimus, hoc de Patre, hoc de Spiritu sancto sentiamus, quia eos inseparabiles esse omnino necesse est ut credamus. Ad imaginem Dei, quæ est anima nostra, redeamus, et in ipsa si possibile fuerit, Trinitatem in unitate videamus. Anima nostra, spiritus utique non corpus est. Quæ habet in se et de se, id est, de substantia qua tria, intellectum, memoriam, voluntatem. Horum singula in omnibus sunt; quia intellectus intelligit seipsum, intelligit memoriam suam, intelligit voluntatem suam. Ecce intellectus in memoria et in voluntate est. Memo-

ria recolat seipsam, et intellectum suum, et voluntatem suam. Voluntas vult, id est diligit seipsam et intellectum suum, et memoriam suam. Ita sunt in omnibus. Omnia vero sunt in singulis, quia eadem ratione, intellectus, memoria et voluntas, omnia simul in uno sunt. Et hæc non nisi una substantia sunt, quæ est anima. Dicamus igitur similiter de Patre, et Filio, et Spiritu sancto. Pater vita est, Filius sapientia, Spiritus sanctus charitas. Vita itaque vivit, et sapientia vivit, et charitas vivit. Sapientia sapit, et vita sapit, et charitas sapit. Charitas diligit, et vita diligit, et sapientia diligit. Et hæc tria non nisi una substantia, quod est Deus.

Cavendum est tamen ne vel animam nostram Deo nostro æquare velimus; ne forte, dum ejus similitudinem supra nos appetimus, ab hoc, quod per eum sumus, decidamus. Sicut igitur in opere imaginem vidimus operantis, sic iterum videamus quod factum est quantum distet ab eo qui condidit. In anima quippe intellectus, memoria, et voluntas una substantia est, quæ mens vocatur, non tamen intellectus est memoria vel voluntas, neque memoria est intellectus, vel voluntas, neque voluntas memoria, vel intellectus. Aliud est enim in anima præteritorum meminisse, aliud præsentia intelligere, et aliud quod meminere, et quod intellexerit, velle. Unde intelligitur plus esse in anima tria hæc intelligere, meminisse, velle quam solum velle, vel solum intelligere, vel solum meminisse. Intellectus enim intelligit sibi et memoriæ, et voluntati; memoria recolat sibi, et intellectui, et voluntati. Voluntas autem vult sibi, et memoriæ, et intellectui. In Deo autem qui omnino simplex est natura, non est aliud vivere, aliud scire, aliud diligere, nec plus tria hæc quam unum, nec unum minus quam tria credimus esse. Quod ita potest intelligi. Pater est vivens, Filius sapiens, Spiritus sanctus diligens. Et Pater, vivens, sapiens, diligens. Et singulus quisque eisdem. Quoniam vero Deus omnium simplex est natura, sic vivens, ut sit vita, sic sapiens, ut sit sapientia, sic diligens, ut sit dilectio, singulus quisque autem Deus, singulus quisque igitur vita, sapientia et dilectio. Inconsequens autem est credere in simplici natura aliud esse vitam, aliud sapientiam, aliud dilectionem. Redigamus igitur hæc tria ad unum, et dicamus: Pater et Filius et Spiritus sanctus vita, vel sapientia, vel dilectio. Ergo manifestum est non plus esse tria quam unum, nec minus unum quam tria. Videndum est tamen ne confundamus personas. Ita enim est Pater sapientia vel dilectio ut tamen Filius sit sapientia Patris, et Spiritus sanctus dilectio Patris et Filii. Hic oritur questio difficilis: si enim Pater sapiens, et Filius sapientia, quæritur utrum sit sapiens sapientia sua, quæ est Filius suus. Omnis enim sapiens, sapientia sapiens est. At quod ita respondetur: De hoc est sapientia quod est essentia. Si igitur Pater a Filio suo sapiens est, a Filio habet sapientiam; ab ipso ergo et essentiam. Pater igitur a Filio, non Filius a Patre. Atqui Pater non est a

Filio, non igitur sapientiam habet a Filio. Quod si-
 militer disseritur de Spiritu sancto, qui dilectio est
 utrorumque. Credendum est ergo quia Pater per-
 fecta vita est, et sapientia, et dilectio a seipso, et
 Filius perfecta vita, et sapientia, et dilectio est a Patre
 suo; et Spiritus sanctus hoc idem a Patre et Filio.
 Hanc trinam Unitatem, et unam Trinitatem, Adam
 ante peccatum incorrupta imagine Dei anima sua,
 lucide intellexit, quam lucem peccatum commissum
 obscuravit. Peccavit autem hominis anima voluntate,
 corpus opere. Utrumque igitur mortuum est, quia
 ab utroque peccatum commissum est. Quoniam vero
 mortuus est homo per insipientiam, oportuit eum
 vivificari per sapientiam. Incarnata est igitur Dei
 sapientia, ut deleteretur hominis insipientia. Sed in-
 sapientia hominis animam rationalem et corpus occi-
 didit; Dei vero sapientia, id est Filius, et animam
 rationalem et corpus assumpsit. Et sicut ille sine
 peccato de immaculata terra factus est; ita iste sine
 peccato de incorrupta Virgine natus est; assumpsit
 autem ita Deus hominem ut nec Deus in hominem
 mutaretur, nec homo absorberetur in Deum. Si enim
 Deus in hominem mutaretur, jam non esset Deus,
 sed homo solus; et ideo non adjuvaret.

Si vero homo absorberetur in Deum, jam non ho-
 mo, sed Deus solus; et ideo mori non posset. Mori
 autem cum aliæ multæ rationes quibus nos redimeret
 suppetent, voluit, ut et diabolus iustitia magis
 quam potentia vinceret. Justum enim erat ut, qui
 hominem vicerat, ab homine vinceretur, et nobis,
 quanta charitate reducat nos, ostenderet. Hinc est
 quod de Spiritu sancto conceptus dicitur quia Spi-
 ritus sanctus charitas est, et totum hoc mysterium
 charitas operata est. Factus itaque homo est cum
 Deo una persona, sed conservata est utrique propria
 substantia. Homo iste sine peccato vixit, ut vinceret
 diabolus, et dolores sustinuit, ut deleteret hominis
 peccatum. Miracula fecit, quia Deus erat; mortuus
 est, quia homo erat. Seipsum mortuum suscitavit, ut
 Deus crederetur; in carne palpabili postea apparuit
 ne homo esse dubitaretur. Corpus quidem in cruce
 mortuum in lapide sepeliri permisit; anima vero
 viva, cum Deo permanens, in infernum, non ut pa-
 teretur, sed ut dominaretur, descendit, quæ, libera-
 tis inde quos dignos judicaverat, cæteris vero dimis-
 sis, corpus suum tertia die resumpsit. Resuscitato
 autem corpore, cum discipulis, non continue, sed
 certis vicibus apparens et etiam comedens, quadra-
 ginta diebus mansit. Quadagesimo die, videntibus
 illis cælos ascendit. Quod vero post resurrectionem
 comedit, non indigentia, sed argumentum manifestæ
 resurrectionis fuit. Regnat itaque Dominus noster
 Jesus Christus in gloria Patris, venturus ad judi-
 cium omnibus in manifestatione carnis, reprobos
 traditurus æternis tormentis, electis se ostensurus
 in perpetuis gaudiis, in quibus nos regnemus per
 ævum et cum ipso Domino Jesu Christo, qui cum
 Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus, per
 omnia sæcula sæculorum. Amen.

De corpore et sanguine Domini.

Interim autem, dum ab eo in hoc mundo peregrina-
 mur (*I Cor. v*), corpore et sanguine ejus in via pa-
 scimur, sicut apostolis suis hoc mysterium in cœna
 ultima ante mortem suam tradidit, et nobis sequen-
 tibus frequentandum per eos mandavit. Adhibenda
 est ergo fides Dominicis verbis, quibus dicit: *Caro*
mea vere est cibus, et sanguis meus vere est potus
(Joan. vi). Omni ergo execrata dubitatione, sicut
 credimus quia unigenitus Deus, coæternus Deus
 Patri Filius, vere in carne nostra natus, vere mor-
 tuus, vere resurrexit, vere in cœlum ascendit, vere
 sedet ad dexteram Patris sui, ita indubitanter cre-
 damus quia corpus ejus et sanguinem verum et inte-
 grum in altari post consecrationem manducamus.
 Verum, inquam, corpus Dominicum et integrum,
 quod et totum in Patris dextera sedens gloriatur, et
 totum de sacerdotis manibus sumitur, et si per par-
 tes quasi frangatur, in unaquaque tamen parte,
 quamvis minutissima, totum et integrum habetis, et
 si, eadem hora et eodem momento, mille sacerdotes
 hoc mysterium operantur, in singulorum tamen ma-
 nibus corpus Christi, totum et integrum consecra-
 tum, a singulis totum et integrum sumitur.

Hic quæri potest cur mysterium, vel sacramen-
 tum, vel etiam figura hæc, consecratio dicitur, si ipsa
 res et ipsa veritas est, et nihil aliud per hoc signifi-
 catur. Ad quod ego respondeo quia et mysterium
 est, quia aliquid mysticum portat; et sacramentum,
 quia sacrum aliquid intelligendum intra se occultat;
 et figura, quia, excepto hoc quod corporaliter agi-
 tur, spirituale aliud valde necessarium figurat. Mysti-
 cum enim et sacrum, et spirituale, per hoc myste-
 rium figuratur, quoniam sicut nos omnes Christi
 corpus corporaliter sumimus, ita nos ipsi ejus corpus
 spiritualiter vivendo effici debemus; non illud cor-
 pus, quod Verbum Dei in persona sua assumpsit, et
 Dominicum dicitur, sed quod in Scripturis sanctis
 Ecclesia vocatur, unde Paulus dicit: *Ipsa est caput*
nostrum (Ephes. v), et nos membra ejus. Hinc est
 enim, quod de pane et vino sacramentum istud con-
 ficitur. Panis enim ex multis granis unus efficitur,
 et vinum ex multis vinaciis in unum liquatur. Simi-
 liter et nos ex multis granis unum corpus efficimur,
 de corpore et sanguine Domini bene vivendo, et
 credendo catholica fide rescimur. Unde et per Pau-
 lum dicitur: *Unus panis sumus omnes (I Cor. x)*.
 His itaque et aliis si plures sunt significationibus
 conservatis, conservetur etiam fides, quia Domini
 corpus ipsum verum non qualitative, sed substantia-
 liter creditur, ut quod ipsa veritas omnino verum
 esse testatur, nostra fallacia falsum, aut imagiarium
 esse non opinetur. Hoc corpus si indigne sumitur
 (indigne autem tunc sumitur, si in mortiferis peccatis
 maneat anima, et cum ipsis accipitur), omnino ibi
 iudicium manducatur et bibit. Cum vero digne, in
 quantum potest humana fragilitas, per gratiam Dei
 suscipitur, absque dubio per hoc sacramentum ani-